Aurei de la Gordian al III-lea din tezaurul de la Piteşti

Mihai DIMA*

Recent, am publicat 21 de aurei din timpul împăratului Gordian al III-lea, care se păstrează în colecţia numismatică a Muzeului Băncii Naţionale a României[1]. Dintre aceştia, 19 exemplare au fost depuse la Banca Naţională în 1985, cu indicaţia că provin dintr-un tezaur descoperit la Piteşti, jud. Argeş, în anii 1978-1979 (lotul II). Celelalte două exemplare, intrate în evidenţele băncii în 1983, fuseseră confiscate de la un locuitor din comuna Mălureni, jud. Argeş, apartenenţa lor la tezaurul de la Piteşti fiind presupusă şi argumentată de noi (lotul I).

Continuarea activităţii de expertizare a monedelor din metale preţioase aflate în gestiunile Băncii Naţionale a României a scos la lumină, în cursul anului 2014, încă doi aurei din timpul domniei împăratului Gordian al III-lea, depuşi la Banca Naţională în 1984, de către Inspectoratul Judeţean Argeş al Ministerului de Interne. Nici de această dată, în documentele aferente nu se regăseşte nicio indicaţie cu privire la locul în care au fost descoperite piesele, acestea fiind ridicate de la un locuitor din „com. Valea Mare-Argeş". În jud. Argeş se găsesc mai multe localităţi numite Valea Mare, dar în cazul de faţă trebuie să fie vorba despre Valea Mare-Podgoria, sat ce aparţine din punct de vedere administrativ de oraşul Ştefăneşti, unde suntem informaţi că îşi avea locul de muncă persoana de la care au fost luate monedele. Localitatea Ştefăneşti (comună devenită oraş în 2004) se învecinează spre sud-vest cu municipiul Piteşti, indiciu suplimentar în favoarea atribuirii pieselor tezaurului în discuţie (lotul III).

Cele două piese prezentate acum au fost bătute la Roma, între anii 241 şi 243, şi aparţin unor tipuri reprezentate deja în structura tezaurului de la Piteşti, ceea ce constituie încă un argument al provenienţei lor din acest depozit. Prima este de tip IOVI STATORI, Jupiter din faţă, privind spre dreapta, ţinând sceptrul şi fulgerul (RIC, IV, 3, p. 26, nr. 99), din care înregistram anterior cinci exemplare (lot II, nr. 11-15). A doua îl înfăţişează pe Apollo şezând spre stânga, ţinând o ramură în mâna dreaptă şi cu cotul stâng rezemat pe liră, însoţit de titulatura imperială: PM T – R P VI COS II P P (RIC, IV, 3, p. 26, nr. 104).

Piesele se păstrează într-o stare de conservare excepţională, fiind, practic, necirculate. Greutatea lor (4,50 şi 4,61 g) se încadrează în marja oferită de cele 21 de exemplare cunoscute, care era cuprinsă între 4,41 şi 5,20 g.

LOTUL III. MONEDE DEPUSE LA BANCA NAŢIONALĂ ÎN 1984

IMPERIUL ROMAN
Gordian al III-lea

1. AV ↑ 4,50 g; 19,2×19,9 mm. Inv. 38746/1.
   Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.

* Banca Naţională a României; Mihai.Dima@bnro.ro

[1] M. Dima, *Aurei din timpul domniei lui Gordian al III-lea descoperiţi pe limesul transalutan*, SCN, s.n., 3 (15), 2012, p. 133-140.

1 2

Fig. 1. Aurei emişi de Gordian al III-lea din tezaurul de la Piteşti – lotul al III-lea.

Rv. IOVI - STATORI; Jupiter din faţă, privind spre dreapta, ţinând sceptrul şi fulgerul.
RIC, IV, 3, p. 26, nr. 99, Roma, anii 241-243.

2. AV ↖ 4,61 g; 20,2×21,2 mm. Inv. 38746/2.
Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
Rv. PM T - R P VI COS II P P; Apollo şezând spre stânga, ţinând o ramură în mâna dreaptă şi cotul stâng rezemat pe liră.
RIC, IV, 3, p. 26, nr. 104, Roma, anii 241-243.

Apariția celui de-al treilea lot de aurei din timpul lui Gordian al III-lea provenind din jud. Argeș, care se încadrează perfect în structura tezaurului de la Pitești, confirmă ipotezele formulate anterior cu privire la această excepțională descoperire, din care cunoaștem, până în acest moment, 23 de monede.

Având în vedere raritatea monedelor romane de aur din sec. al III-lea descoperite pe teritoriul Daciei[2], profităm de ocazie pentru a corecta o informație eronată apărută în legătură cu un alt aureus de la Gordian al III-lea. Această piesă, emisă la Roma, în anii 238-239[3], aparține tot Băncii Naționale a României, dar a fost împrumutată pentru expunere Muzeului Național de Istorie a României.

Fișa ilustrată a monedei, despre care nu avem știință să fi fost semnalată în literatura de specialitate, este accesibilă on-line, fiind inclusă în baza de date cu obiecte clasate a Ministerului Culturii[4]. De aici reiese că locul de descoperire ar fi „jud. Teleorman, Șopotu Nou", ceea ce ar însemna că avem de-a face cu încă un aureus de la Gordian al III-lea găsit în zona limesului transalutan. Încercarea noastră de a

[2] M. Dima, *op. cit.*, p. 140.
[3] RIC, IV, 3, p. 16, nr. 11.
[4] http://clasate.cimec.ro/detaliu.asp?tit=Aureus--Imperiul-roman&k=F0991A7EA30F4036B25D425BD621E8EB

Fig. 2. Aureus emis de Gordian al III-lea descoperit la Șopotu Nou, jud. Caraș-Severin (2:1).

localiza pe hartă descoperirea a eșuat însă, deoarece pe lista localităților din jud. Teleorman nu figurează vreun sat, oraș sau comună cu denumirea de Șopotu Nou.

Verificarea efectuată asupra documentelor păstrate la BNR a scos în evidență faptul că moneda în discuție a fost descoperită înainte de 1968 de către un locuitor din comuna Șopotu Nou, jud. Caraș-Severin, ceea ce plasează descoperirea într-un cu totul alt context[5].

Aurei of Gordian III from Piteşti hoard

ABSTRACT

The author presents two more *aurei* of Gordian III from a hoard found in 1978-1979 at Piteşti, Argeş county. In total, 23 *aurei* from Piteşti hoard have been published so far. The coins are preserved in the numismatic collection of the Museum of the National Bank of Romania.

An *aureus* of Gordian III, found at Șopotu Nou, Caraș-Severin county, is illustrated too.

FIGURES CAPTION

Fig. 1. *Aurei* of Gordian III from the Piteşti hoard – batch III.

Fig. 2. *Aureus* of Gordian III found at Șopotu Nou, Caraș-Severin county.

[5] Din documente nu reiese în mod explicit dacă piesa a fost descoperită pe teritoriul localității, dar aceasta a fost predată organelor fostului raion de miliție Bozovici (jud. Caraș-Severin), care, la rândul lor, au transmis-o Inspectoratului Miliției Județului Timiș, pentru a fi depusă la Sucursala Județeană Timiș a BNR.